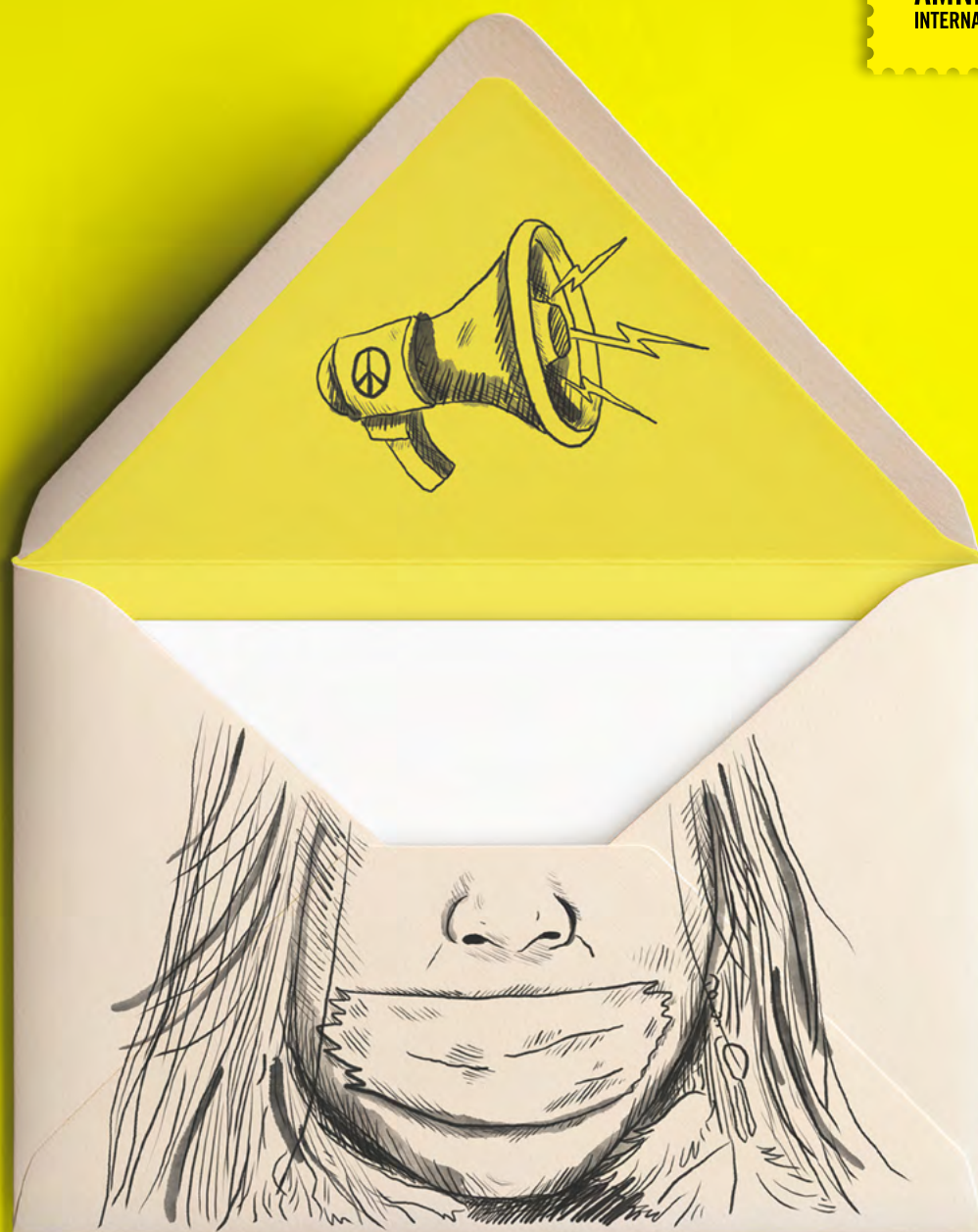

**SKRIV
FOR
LIV**

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

FRIHEDEN STARTER MED ET BREV

SKRIV FOR LIV - LÆRERVEJLEDNING 7.-10. KLASSE

INDHOLD

BAGGRUND

•	Introduktion til 'Skriv for Liv'	3
•	Om materialet	4
•	Tidsforbrug	4
•	Sådan underviser du i 'Skriv for Liv'	5
•	Fag og læringsmål	5

I KLASSELOKALET

•	2-4 lektioner:	8-9
	Opvarmningsøvelse om ytringsfrihed + skriv breve	
•	4-6 lektioner:	8-14
	Opvarmningsøvelse om ytringsfrihed + skriv breve og arbejd med en sag	
•	Op til 20 lektioner:	8-27
	Skriv breve og arbejd med op til fire sager og en afsluttende tværgående opgave.	
•	Evaluering og afsluttende opgave	28-30

'SKRIV FOR LIV'

Materialet består af dette undervisningsmateriale, blokke med breve, kuglepenne, plakater og klistermærker.

Materialet er gratis og målrettet 7.-10. klasse. Redaktionen er afsluttet oktober 2025.

Redaktion: Tine Bonde Petersen (ansv.), Anne Marie Thirup Christiansen (skribent og pædagogisk konsulent) og Lene Vendelbo / vendelbokommunikation.dk (skribent og red.)

Layout: Tina Schembecker / eye-on-you.com

Amnesty International
Lyngbyvej 100, 2. sal
2100 København Ø
Tlf. 33 45 65 65

amnesty.dk/skriv-for-liv
E-mail: skoleservice@amnesty.dk

KOPIARK

Kopiark 1	Guide til brevskrivning	31
Kopiark 2	Dilemmaøvelse om tortur	35
Kopiark 3	Sai Zaw Thaike, Myanmar: Diskussionsspørgsmål	36
Worksheet 4	Sai Zaw Thaike, Myanmar: Questions for discussion	37
Kopiark 5	Krigerne fra Amazonas, Ecuador: Diskussionsspørgsmål	38
Worksheet 6	The Warriors from Amazonas: Questions for discussion	39
Kopiark 7	Sonia Dahmani, Tunesien: Diskussionsspørgsmål	40
Worksheet 8	Sonia Dahmani, Tunisia: Questions for discussion	41
Kopiark 9	Ellinor Guttorm Utsi, Norge: Diskussionsspørgsmål	42
Worksheet 10	Ellinor Guttorm Utsi, Norway: Questions for discussion	43
Kopiark 11	Evaluering: Tænkeskrivning	44
Bilag 1	Billedøvelse: Tortur	45
Bilag 2	Fortælling: Det stinker!	55

INTRODUKTION TIL 'SKRIV FOR LIV'

Kære lærer

Vejledningen er lavet fleksibelt. Du kan bruge fra 2 til 20 lektioner. Centralt står en række personer, hvis menneskerettigheder er blevet krænket.

Brevene i 'Skriv for Liv' giver håb i ofte umulige situationer. Vi opfordrer til, at eleverne skriver personlige, kreative breve til personerne. Det giver dem håb og styrke i deres kamp. Eleverne kan også skrive til de ansvarlige myndigheder og hermed lægge et pres i sagen. Presset skaber reelle forandringer.

Når eleverne skriver breve til virkelige mennesker, bliver undervisningen nærværende og engagerende. Elevernes ord får betydning, værdi og giver mening. Ikke alene for modtageren i den anden ende, men også for dem selv. Eleverne bliver bevidste om livets uretfærdigheder, og hvordan de selv kan værne om egne og andres rettigheder.

I disse år ser vi, at særligt personer, der protesterer mod uretfærdighed, er særligt udsatte for forfølgelse og overgreb. Derfor har vi særligt fokus på ytringsfrihed i dette års materiale. Ligesom vi har lanceret den internationale kampagne 'Protect the protest'.

'Skriv for Liv' er en global kampagne, som begyndte i 2001. Den er verdens største menneskerettighedsbegivenhed med deltagere fra flere end 200 lande. Sidste år blev der sendt over 4,6 millioner aktioner (underskrifter, e-mails, tweets, SMS'er, breve og tegninger) afsted. Alene i Danmark deltog tusindvis af elever. De lavede sammen over 35.000 handlinger for menneskerettighederne.

Over årene har over 100 mennesker modtaget støtte situationer, hvor deres rettigheder er blevet krænket. Nogen var udsat for tortur, andre oplevede diskrimination eller uretmæssig fængsling. For mange har Skriv for Liv været med til at give håb, og det har samtidigt bidraget til at lægge et pres på beslutningstagere om at efterleve menneskerettighederne. Når du og din klasse deltager i 'Skriv for Liv', viser I global solidaritet og støtter budskabet om, at menneskerettighederne er vores fælles spilleregler – i hele verden og på tværs af grænser. Menneskerettighederne er noget, vi alle ejer.

BAGGRUND

OM MATERIALET

- 1) **Beskrivelser af de fire 'Skriv for Liv'-sager:** Du har modtaget sagsbeskrivelserne med posten. Alternativt kan du læse sagsbeskrivelserne på amnesty.dk/skriv-for-liv. Sagsbeskrivelserne findes både på dansk og engelsk.
- 2) **Lærervejledning:** Den læser du lige nu. Den er tværfaglig. Den er på dansk og har desuden øvelser og kopiark, der er oversat til engelsk, så du nemt kan bruge forløbet i engelsk også.
- 3) **Introduktion til menneskerettighederne:** Du kan finde en række øvelser online her: amnesty.dk/skriv-for-liv

TIDSFORBRUG

Grundkernen i materialet er afsnittet om brevskrivning. Desuden er der mulighed for at arbejde mere i dybden med sagerne. Tidsforbruget vil være mellem to lektioner (hvis du kun fokuserer på fx solidaritetsbreve) og op til 20 lektioner á 45 minutter, hvis du arbejder med hele forløbet.

Forældreaften

I kan vælge at lave et socialt arrangement i klassen, hvor I inviterer forældre, bedsteforældre og søskende, så eleverne og familierne sammen skriver breve. Det kunne fx være i forbindelse med julehygge.

BAGGRUND

SÅDAN UNDERVISER DU I 'SKRIV FOR LIV'

Du kan bruge 'Skriv for Liv' til at undervise om menneskerettighederne: Hvad betyder ytringsfrihed? Hvad har tortur, oprindelige folk og menneskerettigheder med hinanden at gøre? Hvorfor er det vigtigt at have adgang til retfærdig rettergang? I denne lærervejledning har vi skrevet spørgsmål om sagerne og krænkelserne, som du kan bruge i din undervisning. Vi har også udviklet en række øvelser, som kan bruges til at gøre rettighederne nærværende for eleverne.

Skriv breve: Hvis du kun har begrænset tid, opfordrer vi dig til kort at fortælle eleverne om sagerne, og til at eleverne skriver breve til de ansvarlige myndigheder eller til de personer, hvis menneskerettigheder bliver krænket.

Brevene kan skrives på både dansk og engelsk. Klassen dækker selv portoudgifterne til Amnesty i Danmark. Adressen er:

Amnesty International

Att.: Undervisning, Skriv for Liv
Lyngbyvej 100, 2. sal,
2100 København Ø

Har du spørgsmål, er du velkommen til at skrive til os på skoleservice@amnesty.dk (oplys, at det drejer sig om 'Skriv for Liv', og at du er lærer).

FAG OG LÆRINGSMÅL

Materialet retter sig mod undervisningen i 7.-10. klasse og er oplagt at bruge tværfagligt især i:

- Samfunds-fag
- Dansk
- Engelsk
- Geografi
- Historie
- Sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab

BAGGRUND

OVERORDNEDE LÆRINGSMÅL

- Eleven opnår viden om FN's menneskerettigheder.
- Eleven bliver bevidst om sin egen rolle i forhold til menneskerettighederne og kan få øje på rettigheder i sit eget liv.
- Eleven kan med afsæt i materialet diskutere retten til at have og sige sin egen mening, herunder grænserne for ytringsfrihed og dens rolle i et demokratisk samfund.
- Eleven opnår viden om og kan diskutere, hvordan og hvorfor alle har ret til menneskerettigheder uden forskelsbehandling.
- Eleverne kan med afsæt i materialet analysere, hvordan globale udfordringer som miljøproblemer, klimaforandringer og grøn omstilling kan påvirke menneskers rettigheder – særligt for udsatte grupper og oprindelige folk.
- Eleven opnår viden om tortur og kan diskutere betydningen af forbuddet mod tortur og umenneskelig behandling i internationale konventioner og nationale lovgivninger.

BAGGRUND

LÆRINGSMÅL FORDELT PÅ DE ENKELTE SAGER

Sag	Land	Primære artikler i FN's Verdenserklæring om Menneskerettigheder	Forslag til læringsmål
SAI ZAW THAIKE	Myanmar	5. Ingen må udsættes for tortur. Og ingen må udsættes for grusom, umenneskelig behandling eller straf.	• Eleven kan diskutere begrebet 'tortur', og hvordan tortur strider med menneskerettighederne. • Eleven kan argumentere imod brugen af tortur og vanærende behandling. • Eleven reflekterer over etiske dilemmaer om tortur, og hvorfor forbuddet mod tortur er absolut – både juridisk og praktisk.
KRIGERNE FOR AMAZONAS	Ecuador	8. Alle må gå til en domstol. Du har ret til en advokat og en fair erstatning, hvis dine rettigheder ikke bliver respekteret.	• Eleven kan forklare, hvordan miljøproblemer og menneskerettigheder hænger sammen og give eksempler fra sagen i Ecuador. • Eleven kan diskutere, hvorfor adgangen til en retfærdig rettergang er vigtig, når unges rettigheder og sikkerhed bliver krænkede.
SONIA DAHMANI	Tunesien	9. Ingen må anholde eller tilbageholde dig vilkårligt. Og ingen må vilkårligt udvise dig fra dit land.	• Eleven kan forklare, hvad vilkårlig anholdelse betyder, og hvorfor det er en krænkelse af menneskerettighederne. • Eleven kan diskutere, hvorfor det er vigtigt at beskytte mennesker, der bruger deres stemme til at kritisere magthavere, og vurdere, hvilke konsekvenser det kan have, når denne beskyttelse ikke findes. • Eleven kan reflektere over grænserne for ytringsfrihed og beskrive, hvordan det kan opleves, når retten til at udtrykke sig bliver begrænset af en magtinstans.
ELLINOR GUTTORM UTSI	Norge	30. Ingen må ødelægge eller tage dine rettigheder og friheder fra dig. Hverken stat, grupper eller enkeltpersoner. ILO-konvention nr. 169 om oprindelige folk og stammefolk. Rettigheder til jord og krav om samtykke til nye projekter, der kan påvirke dem. ILO-konventionen har et særligt fokus på staters ansvar for at anerkende oprindelige folks ønske om at udøve kontrol over deres egne institutioner, livsform og økonomiske udvikling og om at fastholde og udvikle deres identitet, sprog og religion inden for rammerne af de stater, i hvilke de bor.	• Eleven kan redegøre for, hvordan klimaforandringer og udbygning af grøn energi kan skabe konflikter med oprindelige folks rettigheder og levevis. • Eleven kan identificere, hvilke menneskerettigheder der er på spil i Ellinors sag – herunder oprindelige folks generelle udsatte position, der gør, at deres menneskerettigheder ofte ikke overholdes.

INTRO: RED LIV MED DIT BREV

Formål: Den helt centrale del af 'Skriv for Liv' er, at eleverne enten kan skrive et appelbrev til myndighederne eller et solidaritetsbrev til personer i de fire sager. Eleverne kan vælge en eller flere sager, som de gerne vil handle på. Du kan vælge at bruge en kort opvarmningsøvelse, inden I går i gang.

Tidsforbrug: 10 min.

Opvarmning: Ytringsfrihed på spidsen: Hvis du gerne vil have din klasse lidt op på tærne, inden I begynder med brevskrivningen, kan du lave øvelsen 'Under anklage'.

SÅDAN GØR DU

Anklag klassen for at have lavet et opslag på et socialt medie om, at skolelederen på jeres skole er vildt dårlig. I opslaget har eleverne skrevet, at de ikke lærer noget. Sig, at de senere på dagen skal op på lederens kontor, for det vil skolelederen ikke finde sig i. Klassen vil sandsynligvis protestere og føle sig uretfærdigt behandlet. Lad dem komme med deres frustrationer, og kom dem i møde og afmonter anklagen. Spørg:

- A. Hvis I havde lavet opslaget, var det så ok?
- B. Hvad betyder det at have ytringsfrihed?
- C. Kan I komme i tanke om steder i verden/situationer, hvor menneskers ytringsfrihed er blevet krænket? Hvordan mon det føles?

Herefter kan du vise eleverne denne video (59 sek.) som en kickstart på forløbet (videoen er på engelsk): <https://vimeo.com/604708263>

Introducer herefter eleverne til de forskellige brevttyper og retningslinjer. I **kopiark 1** beskriver vi, hvordan I kan opbygge et appel- og et solidaritetsbrev – både sprogligt og indholdsmæssigt. Vær generelt opmærksom på ikke at henvise til religion.

I KLASSELOKALET

APPELBREVE – BREVE TIL MYNDIGHEDERNE

Tidsforbrug: 60-90 min.

Fag: Dansk, historie, engelsk og samfundsfag.

Materialer: Kopiark 1.

SÅDAN GØR DU

Eleverne kan skrive brevene i grupper eller individuelt. I brevet kan eleverne med egne ord beskrive de konkrete krænkelse, som personerne bliver udsat for med udgangspunkt i sagsbeskrivelserne. Eleverne kan lade sig inspirere af Amnestys krav og formuleringer i **kopiark 1**.

APPELBREVE – BREVE TIL PERSONERNE

Tidsforbrug: 60-90 min.

Fag: Dansk, historie, samfundsfag og engelsk.

Materialer: Kopiark 1.

SÅDAN GØR DU

Vi opfordrer eleverne til selv at udforme et brev gerne med udsmykninger eller fotos, så de bliver personlige. Det betyder meget for de personer, der skal modtage dem.

I brevet kan eleverne skrive, hvad de tænker eller føler, når de hører om den konkrete sag. De kan også skrive lidt om sig selv eller oplevelser, de har haft. Generelt er det en god idé at opfordre eleverne til at tænke over, hvad den enkelte person kan have brug for at høre i den konkrete sag. Du kan vælge at udlevere **kopiark 1**.

I KLASSELOKALET

SKRIV FOR LIV-SAGERNE

SAI ZAW THAIKE,
MYANMAR

Tidsforbrug: Del 1) 25 min. Del 2A) 10 min. 2B) 30 min. 2C) 45 min. 2D) 75 min. Del 3) 45 min.

Fag: Dansk, samfundsfag, sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab samt engelsk*.

*Du kan vælge at læse og arbejde med casen på engelsk.

Materialer: Kopiark 2 og 3, worksheet 4 samt bilag 1.

Læringsmål:

- Eleven kan diskutere begrebet 'tortur', og hvordan tortur strider med menneskerettighederne.
- Eleven kan argumentere imod brugen af tortur og vanærende behandling.
- Eleven reflekterer over etiske dilemmaer om tortur, hvorfor forbuddet mod tortur er absolut – både juridisk og praktisk.

BESKRIVELSE

Sagen fra Myanmar handler om Sai Zaw Thaike, der er fotojournalist for det uafhængige medie Myanmar Now. I 2023 blev han idømt 20 års fængsel, efter at han havde taget billeder af ødelæggelserne efter en cyklon i Myanmar. Myndighederne anklagede ham for at sprede frygt, falske nyheder og for at arbejde for et forbudt medie. Retssagen foregik ved en militærdomstol uden retfærdig proces, og han er siden blevet udsat for tortur. Sai Zaw er kendt for sit modige journalistiske arbejde under militærjuntaens magtovertagelse. Han afslog tilbud om sikkerhed i udlandet, fordi han ville blive i landet og dokumentere befolkningens kamp. Hans sag er et eksempel på den hårde undertrykkelse af pressefriheden i Myanmar. I opgaverne skal eleverne diskutere og undersøge sagen med særligt fokus på følgende menneskerettighed:

- **ARTIKEL 5:** Ingen må torturere dig. Og ingen må udsætte dig for grusom, umenneskelig behandling eller straf.

NB!

Vær opmærksom på følsomheden i denne sag + de tilhørende opgaver. Sørg for at understrege, at emnet kan være følsomt og udløse stærke følelser. Vær åben for at give pauser eller yderligere hjælp til elever, der kan få behov for det.

I KLASSELOKALET

SKRIV FOR LIV-SAGERNE

DEL 1: OPVARMING – DILEMMAØVELSE OM TORTUR

Eleverne skal tage stilling til, hvorvidt forskellige forhørsteknikker burde være tilladt i særlige tilfælde eller ej. De bliver præsenteret for udsagn, der oprindeligt er citater fra nyhedshistorier, hvori forskellige personer – militært personel såvel som almindelige danskere – har udtalt sig om, hvad der bør være tilladt, og hvornår det bør være det for at opnå vigtige oplysninger. Opgaven lægger op til en løbende og efterfølgende diskussion.

SÅDAN GØR DU

- Udlever **kopiark 2** til hver elev. Lad eleverne individuelt læse udsagnene på kopiarket. De skal nu hver især tage stilling til hvert udsagn på en skala fra 1–5 (1 = meget uenig, 5 = meget enig). De skriver dernæst kort en begrundelse for hvert svar.
- Derefter går eleverne ud på gulvet og finder sammen i grupper á tre-fire. De sammenligner deres svar og forklarer deres begrundelser for hinanden. Mind eleverne om, at de altid kan ændre mening, hvis de hører argumenter, der overbeviser dem om at tage et nyt standpunkt.
- Afslutningsvis deler eleverne (frivilligt) deres svar i plenum, så klassen har mulighed for at sammenligne meninger og holdninger. Spørg ind til, hvor klassen oplevede størst uenighed. Dernæst enighed. Lad eleverne dele deres begrundelser. Afslut øvelsen med at understrege for klassen, at:
 - o Tortur er altid ulovligt ifølge international lov (FN's Konvention mod Tortur).
 - o Tortur er ineffektivt – mennesker under ekstrem smerte eller frygt vil ofte sige hvad som helst for at slippe, også det der er usandt.
 - o Tortur skaber livslange traumer og ødelægger tillid til retssamfundet.
- Se evt. følgende video sammen i klassen som en del af en afsluttende introduktionssamtale om, hvad tortur er: [youtube.com/watch?v=acd7FZgX7_Q](https://www.youtube.com/watch?v=acd7FZgX7_Q) (1.16 min., kilde: Amnesty International). Videoen er på engelsk, så hjælp gerne klassen med de vigtigste pointer.

Læs mere om tortur her:
amnesty.dk/vaer-med/skriv-for-liv/

I KLASSELOKALET

SKRIV FOR LIV-SAGERNE

DEL 2: FYSISK OG PSYKISK TORTUR – PARALLELLER TIL MOBNING

Formålet med denne øvelse er at give eleverne en forståelse af, at tortur ikke kun er fysisk vold, men også kan være psykiske handlinger, som har alvorlige konsekvenser. Samtidig kan mobning bruges som et hverdagsnært eksempel, der gør begreberne lettere at forstå.

SÅDAN GØR DU

- **2A: INTRO:** Start en fælles klassesamtale med spørgsmålet: Hvad er mobning?
 - A. Hvordan kan vi definere det?
 - B. Hvilke handlinger er egentlig mobning?
 - C. Hvilke konsekvenser kan mobning have for et barn, en ung eller en voksen – både nu og senere i livet?

Skriv elevernes input på tavlen som stikord: f.eks. “ensomhed”, “frygt”, “lavt selvværd”, “traumer” osv.

- **2B: BILLEDØVELSE:** Brug billederne i **bilag 1**. Print dem/eller vis dem som slides. Lad eleverne kigge på dem og skrive stikord ned på et stykke papir: Hvad ser jeg? Hvilke følelser vækker billedet?

Del dernæst eleverne ud i små grupper. Hver gruppe vælger en-to billeder, som de diskuterer ud fra disse spørgsmål:

- A. Hvad sker der på billedet?
- B. Er det mon fysisk eller psykisk tortur og/eller mobning – eller begge dele?
- C. Hvordan tror I, det føles for personen på billedet?
- D. Hvilke kortsigtede og langsigtede konsekvenser kunne det have?

Saml klassen og hæng billederne op på en væg i to kolonner: Fysisk og Psykisk. Bed grupperne placere deres billede, hvor de synes, det hører til (nogle vil muligvis ende midt imellem). Spørg nu eleverne om følgende: Er psykisk tortur altid “mildere” end fysisk? Eller kan det i virkeligheden være værre?

Fremhæv også parallellen til mobning: Ligesom mobning kan være både fysisk og psykisk, gælder det samme for tortur. Begge former kan give livslange ar. Slå fast: Fysisk kan man se, psykisk er ofte skjult – men konsekvenserne er lige alvorlige.

I KLASSELOKALET

SKRIV FOR LIV-SAGERNE

- **2C: FRA MOBNING TIL TORTUR:** Introducér begreberne for eleverne:
 - o **Fysisk tortur** = handlinger, der forårsager fysisk smerte (fx slag, elektrisk stød, kvælning).
 - o **Psykisk tortur** = handlinger, der forårsager alvorlig mental smerte (fx trusler, isolation, ydmygelse, manipulation, konstant frygt).

Lav derefter en kort fælles brainstorm på tavlen:

- A. Hvilke metoder kan I komme i tanke om, der passer under fysisk tortur?
- B. Og hvilke under psykisk tortur?

Bed dernæst eleverne om at tænke over, hvad de forbinder med psykisk tortur, og hvilke følelser eller tanker det vækker hos dem. Eleverne 'tænke-skriver' i ca. fem-syv minutter deres refleksioner ned på et stykke papir.

- A. Hvad forbinder jeg med psykisk tortur?
- B. Hvilke følelser eller tanker vækker det hos mig?

Eleverne skal ikke læse deres tekster højt, men de kan dele frivilligt bagefter.

Afslut med at pege på parallellen: Ligesom mobning kan være både fysisk (slag, spark) og psykisk (udstødelse, ydmygelse), kan tortur også have forskellige former, men konsekvenserne er altid ødelæggende for de mennesker, det går ud over.

Understreg: Tortur er altid ulovligt og uacceptabelt – både fordi det krænker menneskerettighederne, og fordi det ødelægger mennesker for livet.

- **2D: DET DANSKE TORTUROFFER – DANIEL RYE**

Fortæl klassen om fotografen Daniel Rye og hans historie. Se dokumentaren om Daniel Rye (DR, 59 min.): www.dr.dk/drtv/program/daniel-rye--livet-efter-syrien_214781. Vær opmærksom på, at dokumentaren kan være følelsesmæssig hård. Giv eleverne mulighed for at trække sig, hvis de får behov for det. Saml efter visning op i plenum:

- A. Hvordan var det at se dokumentaren?
- B. Hvad overraskede dig mest i dokumentaren?
- C. Hvis du kunne spørge Daniel om noget, hvad ville det så være?
- D. Hvordan kommer et menneske sig ovenpå en sådan tragisk oplevelse og brutal behandling? Er det overhovedet muligt?
- E. Hvad, tror I, driver nogle mennesker til at begå tortur mod andre mennesker?

Daniel Rye er en dansk fotograf, som blev internationalt kendt efter at have været gidsel hos den islamistiske terrorgruppe ISIS i Syrien. Han blev taget til fange i 2013, mens han arbejdede som freelancefotograf og dækkede konflikten i Syrien.

Rye blev holdt fanget i 13 måneder under brutale forhold og var det sidste europæiske gidsel, der blev frigivet af ISIS.

Efter sin frigivelse har Daniel Rye deltaget i interviews og foredrag for at dele sin oplevelse og har også udgivet en bog om sin tid som gidsel, "Ser du månen, Daniel", skrevet i samarbejde med journalist Puk Damsgård.

I KLASSELOKALET

SKRIV FOR LIV-SAGERNE

DEL 3: UNDERSØG SAGEN

Formålet med denne øvelse er at give eleverne en forståelse af, at tortur ikke kun er fysisk vold, men også kan være psykiske handlinger, som har alvorlige konsekvenser. Samtidig kan mobning bruges som et hverdagsnært eksempel, der gør begreberne lettere at forstå.

SÅDAN GØR DU

- Læs i fællesskab sagen fra Myanmar, og genfortæl den for hinanden med egne ord. I kan også se en video om sagen her: www.youtube.com/watch?v=2jvZIEZnKml (1.23 min.)
- Undersøg, hvor Myanmar er placeret på et kort sammenlignet med Danmark. Hvad ved I umiddelbart om landet?
- Del dernæst eleverne ud i grupper a tre-fire, og udlever kopiark 3, som de skal diskutere og finde mulige forklaringer til.
- Eleverne stiller to og to undringsspørgsmål til casen ved at færdiggøre sætningen: 'Det undrer mig, at...' Lad dem stille to-tre umiddelbare spørgsmål. Sammenlign hinandens spørgsmål. Saml op på elevernes svar og refleksioner i en plenumsamtale eller i makkerpar.

ENGLISH CLASS

COURSE OF ACTION

1. **Read:** Let the students work with a buddy and read about the case.
2. **Facts:** The students write down a few facts about the case and discuss in their own words what this case is about.
3. **Research:** Where is Myanmar placed on a map compared to Denmark? What do you know about this country? Discuss in groups.
4. **In groups:** Hand out **worksheet 4** and discuss the questions. Ask the students to prepare a short class presentation with the main points from their groupwork.

I KLASSELOKALET

SKRIV FOR LIV-SAGERNE

KRIGERNE FRA AMAZONAS,
ECUADOR

Tidsforbrug: Del 1) 15 min. Del 2) 45 min. Del 3) 15 min.

Fag: Dansk, samfundsfag, sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab og engelsk*.

*Du kan vælge at læse og arbejde med casen på engelsk.

Materialer: Kopiark 5, worksheet 6 og bilag 2.

Læringsmål:

- Eleven kan forklare, hvordan miljøproblemer og menneskerettigheder hænger sammen og give eksempler fra sagen i Ecuador.
- Eleven kan diskutere, hvorfor adgangen til en retfærdig rettergang er vigtig, når unges rettigheder og sikkerhed bliver krænket.

BESKRIVELSE

I den nordlige del af Amazonas i Ecuador har en gruppe på 15 unge i alderen 10 til 20 år organiseret sig for at kæmpe imod olieindustriens gasafbrændinger. Gasafbrændingerne forurener deres lokalsamfund med giftige stoffer, kraftig røg, støj og lysglimt, som både skader miljøet og de mennesker, der bor der. I februar 2024 blev situationen dramatisk, da en hjemmelavet bombe eksploderede uden for hjemmet hos Leonela, en 14-årig aktivist i gruppen. Angrebet anses for at være hævn for deres offentlige protester, bl.a. et møde med Ecuadors nationalforsamling, hvor de krævede, at regeringen levede op til sine egne miljølove. Hændelsen viser, hvor farligt det kan være at kæmpe for klimaretfærdighed og menneskerettigheder, især i områder hvor store virksomheder

I KLASSELOKALET

SKRIV FOR LIV-SAGERNE

og politiske interesser er på spil. De unge fortsætter dog deres kamp, selvom myndighederne kun har tilbudt dem beskyttelse på betingelse af, at de opgiver deres aktivisme. I opgaverne skal eleverne diskutere og undersøge sagen med særligt fokus på følgende menneskerettighed:

- **ARTIKEL 8:** Alle må gå til en domstol. Du har ret til en advokat og en fair erstatning, hvis dine rettigheder ikke bliver respekteret.

SÅDAN GØR DU

DEL 1: SCENARIEDIDAKTIK – DET STINKER!

- Saml eleverne i plenum og find fortællingen i **bilag 2** frem. Fortællingen udspiller sig i Danmark, men med inspiration fra Ecuador-sagen. Det er altså et forsøg på at gøre de ecuadorianske unges virkelighed relaterbar for eleverne. Læs fortællingen højt og sørg for at holde pauser fra oplæsningen undervejs og saml op på, om eleverne er enige i de valg, som børnene tager.
- Efter øvelsen samler du op på, hvad eleverne synes om øvelsen? Var det svært at tage stilling undervejs? Hvad tænker de, at børn kan og ikke kan? Hvad tænker de om, at virksomheden ikke overholder landets love?

DEL 2: UNDERSØG SAGEN

- Læs om sagen fra Ecuador, og genfortæl den for hinanden i klassen med egne ord. I kan også se en video om sagen her: [youtube.com/watch?v=XJWYRQet2bg](https://www.youtube.com/watch?v=XJWYRQet2bg) (1.26 min).
- Undersøg, hvor Ecuador (og Amazonas) er placeret på et kort sammenlignet med Danmark. Hvad ved I umiddelbart om landet?
- Del dernæst eleverne ud i grupper a tre-fire og udlever kopiark 5, som de skal diskutere og finde mulige forklaringer til.
- Eleverne stiller to og to undringsspørgsmål til casen ved at færdiggøre sætningen: 'Det undrer mig, at...' Lad dem stille to-tre umiddelbare spørgsmål. Sammenlign hinandens spørgsmål. Saml op på elevernes svar og refleksioner i en plenumsamtale eller i makkerpar.

I KLASSELOKALET

SKRIV FOR LIV-SAGERNE

ENGLISH CLASS

COURSE OF ACTION

1. **Read:** Let the students work with a buddy and read about the case.
2. **Facts:** Ask the students to write down a few facts about the case and discuss in their own words what this case is about.
3. **Research:** Where is Ecuador placed on a map compared to Denmark? What do you know about this country? Discuss in groups.
4. **In groups:** Hand out **worksheet 6** and discuss the questions. Ask the students to prepare a short class presentation with the main points from their groupwork.

DEL 3: OPSAMLING

- Saml klassen i plenum og placer dem i to lange rækker, hvor de står overfor hinanden og kan få øjenkontakt. Bed dem nu afslutningsvist om at tale med deres makker om nedenstående. Lad eleverne skifte makker et par gange, ved at den ene række tager et skridt til højre, hver gang du beder dem om at bytte makker:
 - A. Hvad tænker du nu om, hvad børn og unge kan – og ikke kan?
 - B. Kender du eksempler på unge i Danmark eller andre steder, der har taget ordet for at skabe forandring?
 - C. Hvad kan vi lære af de ecuadorianske aktivister om mod og handlekraft?
 - D. Hvordan kan man som ung få sin stemme hørt, hvis man vil ændre noget i sit eget lokalsamfund?

Unge tager ordet

Som en afslutning på forløbet kan I lave opgaven på side 29.

I KLASSELOKALET

SKRIV FOR LIV-SAGERNE

SONIA DAHMANI,
TUNESIEN

Tidsforbrug: Del 1) 20 min. Del 2) 45 min. Del 3) 25 min.

Fag: Dansk, samfundsfag, sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab samt engelsk*.

*Du kan vælge at læse og arbejde med casen på engelsk.

Materialer: Kopiark 7 og worksheet 8.

Læringsmål:

- Eleven kan forklare, hvad vilkårlig anholdelse betyder, og hvorfor det er en krænkelse af menneskerettighederne.
- Eleven kan diskutere, hvorfor det er vigtigt at beskytte mennesker, der bruger deres stemme til at kritisere magthavere og vurdere, hvilke konsekvenser det kan have, når denne beskyttelse ikke findes.
- Eleven kan reflektere over grænserne for ytringsfrihed og beskrive, hvordan det kan opleves, når retten til at udtrykke sig bliver begrænset af en magtinstans.

BESKRIVELSE

Sonia er en 60-årig tunesisk advokat og kendt mediepersonlighed, der siden den 11. maj 2024 har været vilkårligt fængslet. Hun blev anholdt af sikkerhedsstyrker på advokatsamfundets kontor i Tunis og står nu over for fem retssager, som alle knytter sig til hendes offentlige kommentarer om migration, racisme og forholdene i fængslerne.

I KLASSELOKALET

SKRIV FOR LIV-SAGERNE

Hvis hun dømmes, risikerer hun op til 25 års fængsel. Sonia afsoner i øjeblikket i et kvindefængsel i Manouba under umenneskelige forhold. Hun nægtes adgang til mad og varmt tøj fra sin familie og har udviklet alvorlige helbredsproblemer, herunder diabetes og forhøjet blodtryk. I arbejdet med sagen om Sonia skal eleverne diskutere og undersøge sagen med særligt fokus på følgende menneskerettighed:

- **ARTIKEL 9:** Ingen må anholde eller tilbageholde dig vilkårligt. Og ingen må vilkårligt udvise dig fra sit land.

SÅDAN GØR DU

DEL 1: OPVARMNING

Formålet med denne øvelse er at få eleverne til at overveje og tænke over grænserne for ytringsfrihed: Hvornår er det retten til frit at udtrykke sin mening – og hvornår kan ytringer have konsekvenser? Øvelsen skal samtidig give eleverne en fornemmelse af, hvordan det kan føles, når ens mulighed for at ytre sig bliver begrænset af en overordnet magtinstans.

- Saml klassen i plenum, hvor du fortæller følgende anklage på dramatisk vis: “Der er lagt et opslag ud på Instagram/eller et andet socialt medie, hvor der står: ‘Skolelederen på (jeres) skole er vildt dårlig og latterlig, og vi lærer fucking ingenting på skolen!’

Vores skoleleder er nu virkelig rasende og har indkaldt hele klassen på kontoret senere i dag. Og han/hun har udtrykt, at han/hun ikke vil finde sig i det og vil finde de ansvarlige. Nu skal vi finde ud af, hvad I gør.”

- Fornem, hvordan klassen reagerer. Del derefter klassen ud i tre-fire grupper. Hver gruppe skal nu forberede et kort svar og strategi til, hvordan de vil reagere over for skolelederen. Lad gerne eleverne finde på deres egne strategier, da pointen er, at de skal argumentere. Saml derefter op på deres bud. Mulige vinkler:
 - o Bekendelse og forsvar: “Ja, vi skrev det – fordi vi har ret til at ytre os.”
 - o Benægtelse: “Ærligt, vi har ikke skrevet det der.”
 - o Kompromis: “Det var uheldigt formuleret, men der ligger noget bag, vi gerne vil tale om.”
 - o Skyldfordeling: “Alle har ret til at mene noget – men vi som klasse kan ikke hænges op på det.”

I KLASSELOKALET

SKRIV FOR LIV-SAGERNE

- Rollespil: Du som lærer (eller en frivillig elev) spiller skolelederen. Hver gruppe præsenterer sin strategi som et kort "møde" på kontoret (to-tre min).
- Klassen observerer og lægger mærke til forskelle i argumentationen.
- Afslutning: Saml op i plenum og spørg klassen om:
 - A. Er det en menneskeret at sige, at ens skoleleder er "vildt dårlig"?
 - B. Hvor går grænsen mellem kritik og respektløshed?
 - C. Er der i dette tilfælde tale om ytringsfrihed? Hvorfor/hvorfor ikke?
 - D. Skal ytringsfrihed altid være uden konsekvenser (skeln her mellem absolut og relativ ytringsfrihed)?
 - E. Hvad ville være en konstruktiv måde at bruge sin ytringsfrihed på i en sådan situation?
 - F. Hvordan ville det føles at blive anklaget for noget, man ikke har sagt?

Hvad tænker I, at man har ret til at udtale sig om i Danmark?

DEL 2: UNDERSØG SAGEN

- Læs om sagen fra Tunesien, og genfortæl den for hinanden i klassen med egne ord. I kan også se en video om sagen: www.youtube.com/watch?v=_Xpcvf6zbLc (1.07 min.).
- Undersøg, hvor Tunesien er placeret på et kort sammenlignet med Danmark. Hvad ved I umiddelbart om landet?
- Del dernæst eleverne ud i grupper a tre-fire og udlever **kopiark 7**, som de skal diskutere og finde mulige forklaringer til.
- Eleverne stiller to og to undringsspørgsmål til casen ved at færdiggøre sætningen: 'Det undrer mig, at...' Lad dem stille to-tre umiddelbare spørgsmål. Sammenlign hinandens spørgsmål. Saml op på elevernes svar og refleksioner i en plenumsamtale eller i makkerpar.

I KLASSELOKALET

SKRIV FOR LIV-SAGERNE

ENGLISH CLASS

COURSE OF ACTION

1. **Read:** Let the students work with a buddy and read about the case.
2. **Facts:** Ask the students to write down a few facts about the case and discuss in their own words what this case is about.
3. **Research:** Where is Tunisia placed on a map compared to Denmark? What do you know about this country? Discuss in groups.
4. **In groups:** Hand out **worksheet 8** and discuss the questions. Ask the students to prepare a short class presentation with the main points from their groupwork.

DEL 3: OPSAMLING

- Tal i klassen om følgende: Hvordan håndteres anholdelser og retssager i Danmark? Hvilke mekanismer sikrer, at mennesker ikke bliver fængslet vilkårligt?
- Læs artikel 9 "Ingen må anholde eller tilbageholde dig vilkårligt. Og ingen må vilkårligt udvise dig fra sit land" højt i klassen. Skriv i grupper en kort tekst på fem linjer om, hvordan Sonias sag viser en krænkelse af denne rettighed.
- Lav tre #hashtags og en fiktiv digital kampagne til et socialt medie, der forklarer artikel 9, og brug Sonia som case til at vise, hvorfor denne rettighed er vigtig. Fremlæg den for hinanden i klassen (vær opmærksom på, at dette ikke skal deles uden forældresamtykke).

Unge tager ordet

Som en afslutning på forløbet kan I lave opgaven på side 29.

I KLASSELOKALET

SKRIV FOR LIV-SAGERNE

ELLINOR GUTTORM UTSI, NORGE

Tidsforbrug: Del 1) 45-60 min. Del 2) 45 min. Del 3) 15 min.

Fag: Dansk, samfundsfag, geografi samt engelsk*.

*Du kan vælge at læse og arbejde med casen på engelsk.

Materialer: Kopiark 9 og worksheet 10.

Læringsmål:

- Eleven kan redegøre for, hvordan klimaforandringer og udbygning af grøn energi kan skabe konflikter med oprindelige folks rettigheder og levevis.
- Eleven kan identificere, hvilke menneskerettigheder der er på spil i Ellinors sag – herunder oprindelige folks generelle udsatte position, der gør, at deres menneskerettigheder ofte ikke overholdes.

BESKRIVELSE

Ellinor er talsperson for Čorgaš-renddyrhyrdesamfundet i det nordligste Norge. Hendes familie tilhører det oprindelige samiske folk, som lever af nomadisk renddyrdrift. Klimaforandringer har allerede gjort livet vanskeligere med ustabilt vejr og dårligere græsningsforhold.

Nu er deres traditionelle sommergræsgange truet af planer om store vindmølleparker med tilhørende veje og elledninger. Projekterne risikerer at ødelægge eller splitte græsningsområderne og dermed true både levebrød og kultur. Ellinor står i spidsen for sit oprindelige folks modstand og kamp for rettigheder, jord og fremtid. Sagen illustrerer et bredere dilemma: hvordan oprindelige folk verden over rammes dobbelt

I KLASSELOKALET

SKRIV FOR LIV-SAGERNE

af både klimaforandringer og af grøn energiudbygning, der ofte sker på bekostning af deres livsform og landrettigheder. I arbejdet med sagen om Ellinor og det samiske folk skal eleverne diskutere og undersøge sagen med særligt fokus på følgende menneskerettighed og denne konvention:

- **ARTIKEL 30: Ingen må ødelægge eller tage dine rettigheder og friheder fra dig.** Hverken stat, grupper eller enkeltpersoner.
- **ILO-konvention nr. 169 om oprindelige folk og stammefolk.** Rettigheder til jord og krav om samtykke til nye projekter, der kan påvirke dem. ILO-konventionen har et særligt fokus på staters ansvar for at anerkende oprindelige folks ønske om at udøve kontrol over deres egne institutioner, livsform og økonomiske udvikling og om at fastholde og udvikle deres identitet, sprog og religion inden for rammerne af de stater, i hvilke de bor.

DEL 1: SAMERNE – KULTUR OG RETTIGHEDER

Denne øvelse har til formål at give eleverne et indblik i samt for forståelse for oprindelige folks levevis og levevilkår i det nordlige Norge vha. billeder og fakta.

SÅDAN GØR DU

- Start med at fortælle eleverne, at de skal på opdagelse i Sameland, også kaldet Sápmi. Fortæl, at de skal arbejde sammen to og to og finde et-tre billeder, der viser noget fra Sápmi. Brug f.eks. en Padlet som digital opslagstavle, hvor de kan uploade billederne.
- Gå billederne igennem på jeres digitale tavle og tal med eleverne om:
 - Hvad forestiller billedet?
 - Hvilket indtryk får man af stedet?
 - Er der noget, som går igen i mange af billederne (fx sne, rensdyr, farver, flag, traditionel påklædning)?
- Stil eleverne åbne spørgsmål for at få dialog:
 - Hvilken slags natur findes i Sameland?
 - Hvordan tror I, det er at bo der?
 - Hvordan kan man se, at samerne har en særlig kultur?
 - Hvilke ligheder/forskelle er der til Danmark?
 - Slut af med at fortælle klassen om Skandinaviens oprindelige folk – samerne.

I KLASSELOKALET
SKRIV FOR LIV-SAGERNE
Samerne – Europas oprindelige folk

Samerne er et oprindeligt folk, som har levet i de nordligste egne af Europa i mindst 2.000 år. De kalder deres område for Sápmi, og det strækker sig over det nordlige Norge, Sverige, Finland samt den russiske Kola-halvø.

I dag anslås der at være mellem 70.000 og 135.000 samer. Flest bor i Norge – mellem 40.000 og 60.000 – blandt andet i Finnmark, som er et af de få områder, hvor samerne faktisk er i flertal. I resten af Norge og de andre lande er de et mindretal.

Selvom samerne har boet i Sápmi i tusindvis af år, findes der næsten ingen spor af deres kultur på museer. I lang tid var der nemlig ikke nogen, der interesserede sig for dem.

Mange samer er også blevet mødt med fordomme og diskrimination.

Som det er sket for mange andre oprindelige folk, blev samiske børn tidligere tvunget til at opgive deres eget sprog og religion. Det betyder, at der i dag kun er relativt få, der taler samisk. Der findes tre samiske hovedsprog, men to af dem er i fare for helt at forsvinde, fordi de tales af så få mennesker. I mange år forsøgte især Norge at "fornorske" samerne, så de skulle tilpasse sig norsk kultur og glemme deres egen.

De seneste årtier er situationen dog blevet bedre. I Norge, Sverige og Finland har samerne i dag deres egne sameting (råd), hvor de kan få indflydelse på beslutninger, der handler om deres liv, kultur og fremtid.

For mange samer spiller rensdyrhold stadig en vigtig rolle – både som tradition og som indtægtskilde – selvom mange i dag også arbejder i andre erhverv og bor i byer.

Kilde: Oprindelige folk af Lene Vendelbo (Forlaget Turbine, 2023)

- Tal kort i grupper/plenum om:
 - A. Hvad betyder det at være et "oprindeligt folk"? Kan I nævne nogle oprindelige folk i verden?
 - B. Hvorfor tror I, oprindelige folk har ret til særlig beskyttelse? Hvad kan gå tabt, hvis man ikke beskytter deres kultur og levevis?
 - C. Hvordan ville verden være anderledes, hvis der ikke var plads til oprindelige folk? Ville vi mangle noget vigtigt? Hvad kunne det være?
 - D. Hvordan hænger oprindelige folks liv sammen med naturen? Kan I komme på eksempler?
 - E. Hvilke udfordringer tror I, oprindelige folk oplever i dag? Tænk fx på sprog, uddannelse, arbejde, rettigheder.
 - F. Synes I, oprindelige folk skal have lov til at bestemme over deres egne områder? Hvorfor/hvorfor ikke?
 - G. Hvad kan vi lære af oprindelige folk i dag? Er der noget i deres måde at leve på, som vi kunne bruge i vores moderne samfund?
- Fortæl og/eller opsummer kort for eleverne:
 - o Samerne er et oprindeligt folk, der har boet i Norden i tusindvis af år.
 - o Deres liv og kultur hænger tæt sammen med naturen – især rensdyrhold, jagt og fiskeri.

I KLASSELOKALET

SKRIV FOR LIV-SAGERNE

- o Men i dag sker der mange ting i deres områder, som kan true deres kultur, natur og levevis.
- Stil eleverne op på en linje i klassen (line of decision) – den ene ende = “JA”, den anden = “NEJ”. Du kan også skabe plads på midten til et “BÅDE-OG”. Gør eleverne opmærksom på, at de bliver spurgt om at begrunde deres valg.
- Læs spørgsmålene højt for klassen:
 - A. Er det ok at udvide en stor mine midt i Sameland?
(Overvej: giver arbejdspladser, men ødelægger landskabet og kan forstyrre rensdyr.)
 - B. Er det ok at bygge et kæmpe turist-resort i de samiske områder?
(Overvej: giver penge og besøg, men kan ødelægge naturen og samernes ro.)
 - C. Er det ok at bygge en ny motorvej (dernæst jernbane) gennem Sameland?
(Overvej: gør transport lettere, men kan skære renernes vandringsruter over.)
 - D. Er det ok at bygge store vindmølleparker i Sameland?
(Overvej: grøn energi, men de fylder meget i landskabet og kan forstyrre natur og kultur.)
- Når eleverne har valgt deres plads, spørg dem:
 - a. Hvorfor står du der?
 - b. Hvad er vigtigt for dig i denne beslutning?
 - c. Kunne der være et kompromis?
- Bed eleverne bytte plads, hvis de hører et argument, de synes er overbevisende.
- Afslut med en fælles samtale i plenum:
 - o Hvordan kan man finde løsninger, der både giver udvikling og samtidig passer på samernes kultur og natur?

I KLASSELOKALET

SKRIV FOR LIV-SAGERNE

DEL 2: UNDERSØG SAGEN

- Læs om sagen fra Norge, og genfortæl den for hinanden i klassen med egne ord.
- Se følgende video, hvor Ellinor fortæller om sin kamp: www.youtube.com/watch?v=6YSLHWa6CfA (1.29 min.).
- Undersøg, hvor Norge er placeret på et kort sammenlignet med Danmark. Hvad ved I umiddelbart om landet?
- Del dernæst eleverne ud i grupper a tre-fire og udlever **kopiark 9**, som de skal diskutere og finde mulige forklaringer til.
- Eleverne stiller to og to undringsspørgsmål til casen ved at færdiggøre sætningen: 'Det undrer mig, at...' Lad dem stille to-tre umiddelbare spørgsmål. Sammenlign hinandens spørgsmål. Saml op på elevernes svar og refleksioner i en plenumsamtale eller i makkerpar.

Læs mere om
oprindelige folk og
deres rettigheder:

- <https://unric.org/da/fns-arbejde-for-oprindelig-folk/>
- <https://globalis.dk/konventioner/oprindelige-folk/fn-s-erklæring-om-oprindelige-folks-rettigheder>

ENGLISH CLASS

COURSE OF ACTION

1. **Read:** Let the students work with a buddy and read about the case.
2. **Facts:** Ask the students to write down a few facts about the case and discuss in their own words what this case is about.
3. **Research:** Where is Norway placed on a map compared to Denmark? What do you know about this country? Discuss in groups.
4. **In groups:** Hand out **worksheet 10** and discuss the questions. Ask the students to prepare a short class presentation with the main points from their groupwork.

I KLASSELOKALET**SKRIV FOR LIV-SAGERNE****DEL 3: OPSAMLING PÅ SAGEN**

- Saml klassen efter arbejdet med sagen fra Norge og tal sammen om:
 - A. Hvordan var det at læse sagen og om, at der er nogen, der lever på lidt anden måde end de fleste andre?
 - B. Hvad tænker I om, at oprindelige folk har en særlig ret til beskyttelse? Hvorfor? Kender I andre oprindelige folk?
 - C. Hvordan ville verden se ud, hvis der ikke var plads til oprindelige folk?
- Ellinors sag viser et centralt dilemma: På den ene side er der behov for at udvikle grøn energi som vindkraft for at bremse klimaforandringer. På den anden side kan udbygningen af vindmøller true oprindelige folks rettigheder, levebrød og kultur, som i forvejen er under pres fra klimaforandringerne. Oprindelige folk er under hele verden under pres særligt grundet den vestlige verdens levevis. Spørg:
 - A. Hvordan balancerer man hensynet til klimaet og hensynet til oprindelige folks rettigheder?
 - B. Kan "grøn udvikling" stadig være uretfærdig?
 - C. Vil I evt. stadig bygge vindmøller i området, hvor samerne lever og bor?

Unge tager ordet

Som en afslutning på forløbet kan I lave opgaven på side 29.

I KLASSELOKALET**EVALUERING**

EVALUERING: REFLEKSION OVER FORLØBET

Tidsforbrug: 1) 10 min. 2) 10 min.

Fag: Dansk og samfundsfag.

Materialer: Kopiark 11.

BESKRIVELSE

Eleverne reflekterer over deres viden, oplevelser og erfaringer fra arbejdet med Skriv for Liv-forløbet, samt vurderer deres egen løbende indsats og udbytte.

SÅDAN GØR DU**DEL 1: SAMTALEGRUPPER**

- Del eleverne ud i små samtale-grupper a to-tre. Lad dem tale om de følgende spørgsmål:
 - A. Beskriv med dine egne ord, hvad Skriv for Liv handler om.
 - B. Hvad har du lært om de fire sager og de mennesker, de drejer sig om?
 - C. Hvilke nye tanker har du fået om menneskerettigheder?
 - D. Hvilken aktivitet i forløbet gjorde størst indtryk på dig (fx at skrive breve, at præsentere en sag, at arbejde kreativt)? Hvorfor?
 - E. Hvordan var det at arbejde med rigtige mennesker og deres livshistorier fremfor fiktive tekster?
 - F. Hvad tror du, breve og solidaritet kan betyde for de mennesker, vi skrev til?

DEL 2: EXITCARDS

- Eleverne udfylder **kopiark 11** med refleksioner.
- Saml afslutningsvist kort op på elevernes refleksioner i plenum.

I KLASSELOKALET**EVALUERING****AFSLUTTENDE OPGAVE:
UNGE TAGER ORDET**

Tidsforbrug: 90-120 min.

Materialer: Post-its eller digitale værktøjer (Padlet/Jamboard/Miro), whiteboard eller væg til kategorisering samt evt. papir/karton til plakater.

BESKRIVELSE

Den afsluttende opgave giver eleverne mulighed for at sætte ord på en sag, de er utilfredse med. Gennem arbejdet udvikler de deres evne til at tage stilling, ytre sig og reflektere over, hvordan unge kan skabe forandring i praksis.

SÅDAN GØR DU

- **Trin 1: Find din sag:** Start med en fælles brainstorm i klassen: Bed eleverne tænke over, hvad unge oplever som uretfærdigt, frustrerende eller utilfredsstillende. Eleverne skriver hver især idéer på post-its (én sag pr. seddel).
 - o Saml sedlerne på en væg, og hjælp eleverne med at sortere dem i kategorier (f.eks. skole, samfund, klima, trivsel, sociale medier, globalt).
 - o Eleverne vælger derefter individuelt, i par eller i små grupper én sag og formulerer den i en klar sætning.
- **Trin 2: Beskriv hvorfor:** Bed eleverne uddybe deres sag med tre refleksionsspørgsmål:
 - o Hvad er problemet?
 - o Hvorfor er det vigtigt – både for dig selv og for andre unge?
 - o Hvilke følelser vækker det?

Hjælp gerne eleverne med at konkretisere deres udsagn og koble sagen til både personlige og fælles perspektiver.

I KLASSELOKALET

EVALUERING

- **Trin 3: Tag ordet:** Eleverne forbereder dernæst et kort indlæg på et-to minutter, hvor de "tager ordet" og bruger deres ytringsfrihed:
 - o Indled med at præsentere sagen.
 - o Forklar, hvorfor den betyder noget.
 - o Afslut evt. med et slagord eller en klar opfordring (f.eks. et slogan, # osv.).

NB: Variationsmuligheder: Fremfør evt. sagen som tale, digt, rap, mini-teaterstykke eller visuel plakatkampagne.

- **Trin 4: Reflektér over handlemuligheder:** Efter fremlæggelserne arbejder eleverne i grupper med tre spørgsmål:
 - o Hvad kan man selv gøre som ung?
 - o Hvad kan man gøre sammen med andre?
 - o Hvem kan man henvende sig til, hvis man vil skabe forandring?

Grupperne laver en kort handleliste (tre-fem forslag) og markerer, hvilke idéer der er nemme at gennemføre, og hvilke der kræver flere ressourcer/netværk.

- o Hjælp gerne eleverne med at koble refleksionen til konkrete handlemuligheder – f.eks. skolens elevråd, sociale medier, politikere eller andre lokale initiativer.
- **Trin 5: Fælles debat og opsamling:** Saml afslutningsvist klassen til en fælles debat, hvor I diskuterer:
 - o Hvilke sager gik igen? Hvorfor/hvorfor ikke?
 - o Hvilke handlemuligheder virker mest realistiske?
 - o Hvordan kan unge faktisk blive hørt i dag, og hvem skal lytte?

Mini-forløb

Opgaven kan stå alene som en afsluttende aktivitet, men den kan også udvides til et mini-forløb om demokratisk dannelse, elevinddragelse eller unges handlemuligheder i samfundet.

- Udarbejd et fælles manifest, som kan sendes til skolens elevråd, ledelse eller lokale medier.
- Invitér en repræsentant (fx politiker eller ungdomsorganisation) til at høre fremlæggelserne.

GUIDE TIL BREVSKRIVNING

HJÆLP
SAI ZAW THAIKE

SKRIV EN SOLIDARITETSHILSEN TIL SAI ZAW, SÅ HAN VED, AT HAN IKKE ER GLEMT, OG AT VI ER MANGE, DER KÆMPER FOR HANS SAG.

Lav dit brev med udsmykninger eller fotos, så det er personligt. Hvis du har lyst, kan du tegne katte på dit brev – Sai Zaw har flere. I brevet kan du fx skrive, hvad du tænker eller føler om hans sag. Du kan også skrive lidt om sig selv eller nogle oplevelser, du har haft. Hvad tror du, Sai Zaw kan have brug for at høre?

Forslag til beskeder til Sai Zaw:

"Sai Zaw Thaike, your only "crime" was reporting the truth. I admire and support you and call for your immediate release."

"I stand with you, Sai Zaw Thaike, as you continue to be detained simply for reporting the truth. I join many others in calling for your freedom."

"Your photos speak truth to power, Sai Zaw Thaike. I join many voices across the world demanding your freedom."

SKRIV ET APPELBREV TIL MYANMARS
MILITÆRJUNTA

Kræv, at militærjuntaen løslader Sai Zaw Thaike øjeblikkeligt og uden betingelser. Han er blevet dømt til 20 års fængsel udelukkende på grund af sit arbejde som pressefotograf.

Forslag til besked:

To the Myanmar military junta,

Myanmar's military junta sentenced photojournalist Sai Zaw Thaike to 20 years in jail solely for his work. I call on you to release Sai Zaw immediately and unconditionally. He has committed no crime.

Yours sincerely,

GUIDE TIL BREVSKRIVNING

HJÆLP KRIGERNE FRA AMAZONAS

**SKRIV EN SOLIDARITETSHILSEN TIL
KRIGERNE FRA AMAZONAS, SÅ DE
VED, AT DE IKKE ER ALENE, OG AT VI ER
MANGE, DER STØTTER DERES AKTIVISME.**

Lav dit brev med udsmykninger eller fotos, så det er personligt. I dit brev kan du skrive, hvad du tænker eller føler om deres sag. Du kan også skrive lidt om sig selv eller nogle oplevelser, du har haft. Hvad tror du, de unge kan have brug for at høre?

Forslag til beskeder til Krigerne fra Amazonas:

"You are brave warriors fighting against the monsters of fire."

"With your actions, you not only defend the rights of your communities, but also protect our planet from climate change."

"Keep fighting to extinguish the gas flares and ignite life."

"You have all our support from Denmark. Your struggle is our struggle."

SKRIV ET APPELBREV TIL ECUADORS PRÆSIDENT

Skriv et appelbrev til Ecuadors præsident og forlang, at han beskytter de unge klimaaktivister og stadfæster dommen om at sætte en stopper for gasafbrændinger.

Forslag til besked:

Dear Mr. President,

I urge you to work with the "Eliminen los mecheros, enciendan la vida" collective to design and implement an urgent plan to remove gas flares, complying with the ruling in the gas flares legal case. I also want to urge you to ensure the safety of the young climate defenders.

Yours sincerely,

GUIDE TIL BREVSKRIVNING

HJÆLP
SONIA DAHMANISKRIV EN SOLIDARITETSHILSEN TIL
SONIA, SÅ HUN VED, AT HUN IKKE ALENE I
KAMPEN FOR RETFÆRDIGHED.

Du kan sende et brev til Sonia med solidaritet og håb, så hun ved, du støtter hendes kamp for menneskerettigheder i Tunesien. Hvis du vil gøre brevet personligt, kan du tegne hunde på din hilsen. Sonia har en hund, der hedder Carla.

Forslag til beskeder til Sonia:

*Dear Sonia,
I am writing this message to express my solidarity and support during this difficult period. You should never have been arrested. I hope that the injustices you are facing will end and soon you will be reunited with your family and loved ones."
All the best,*

SKRIV ET APPELBREV TIL TUNESIENS
PRÆSIDENT

Forslag til besked:

Your Excellency,

I urge you to immediately and unconditionally release Sonia Dahmani, quash the sentences and drop all charges against her as she is detained solely for exercising her right to freedom of expression.

Yours sincerely,

GUIDE TIL BREVSKRIVNING

HJÆLP
ELLINOR GUTTORM UTSISKRIV EN SOLIDARITETSHILSEN TIL
ELLINOR, SÅ HUN VED, AT HUN IKKE
ALENE I KAMPEN FOR RETFÆRDIGHED.

Skriv til Ellinor Guttorm Utsi og de øvrige samiske rensdyrhyrder, så de ved, du står på deres side og støtter deres kamp for at blive hørt og beskytte deres kultur, land og fremtid. Udsmyk fx dit brev med naturtegninger (fx bjerge, dale og arealer, hvor rensdyrene græsser), samerkultur (fx traditionelle klædedragter) eller dyrevelfærd (beskeder eller tegninger med fokus på, hvor vigtigt det er at passe godt på rensdyrene).

Forslag til besked til Ellinor:

"Mii doarjut din!" (Vi støtter dig!)
"ČŠV!" (forkortelse for "vis samer-ånd!")

SKRIV ET APPELBREV TIL NORGES
STATSMINISTER

Forslag til besked:

Dear Prime Minister

I call on you to ensure that no wind power developments in Čorgaš proceed without the consent of the affected Sámi communities. Norway must fulfil its international human rights obligations towards Sámi and ensure that any renewable energy projects are consistent with a just and rights-respecting transition.

The rights, cultures, and livelihoods of the Sámi must not be sacrificed for the sake of energy development.

Yours sincerely,

DILEMMAØVELSE OM TORTUR

Du skal nu tage stilling til fem udsagn om tortur. Vurder, hvor enig du er i disse udsagn på en skala fra 1 til 5, hvor 5 er 'meget enig'. Du skal huske at skrive en begrundelse for dit valg.

DILEMMAUDSAGN OM TORTUR

1. Tortur kan retfærdiggøres, hvis det er den eneste måde at stoppe et terrorangreb på.

☐
☐
☐
☐
☐

2. Det er mere acceptabelt at bruge psykisk tortur (fx isolation eller søvnberøvelse) end fysisk tortur.

☐
☐
☐
☐
☐

3. Når en fange ikke samarbejder, kan hårdere forhør være nødvendigt for at beskytte andre menneskers liv.

☐
☐
☐
☐
☐

4. Hvis en stat står i en undtagelsestilstand (fx krig eller terrortrussel), bør den have lov til midlertidigt at fravige menneskerettighederne.

☐
☐
☐
☐
☐

5. Nogle forbrydere (fx krigsforbrydere eller terrorister) har selv fraskrevet sig retten til at blive beskyttet mod tortur. Selvmordsbombere og terrorister er ikke beskyttet af internationale love mod tortur.

☐
☐
☐
☐
☐

6. Hvis tortur bruges i hemmelighed og ikke kommer ud i offentligheden, kan den være acceptabel.

☐
☐
☐
☐
☐

7. Det er værre at lade mange uskyldige dø end at udsætte én mistænkt for tortur.

☐
☐
☐
☐
☐

8. Tortur kan være i orden, så længe det kun bruges til at skræmme og ikke giver varige skader.

☐
☐
☐
☐
☐

9. En stat kan ikke stilles til ansvar for tortur, hvis det er begået af enkeltpersoner i hæren eller politiet.

☐
☐
☐
☐
☐

10. Hvis fjenden selv bruger tortur, er det rimeligt at svare med samme metoder.

☐
☐
☐
☐
☐

SAI ZAW THAIKE, MYANMAR:

DISKUSSIONSPØRGSMÅL

Undersøg og diskuter de følgende spørgsmål med din gruppe:

1. SELVE SAGEN

- Beskriv sagen med jeres egne ord.
- Hvorfor bliver Sai Zaw Thaike anholdt og fængslet? Og af hvem? Hvad tænker I umiddelbart om straffen?
- Undersøg, hvilket type land Myanmar er sammenlignet med Danmark.
- Hvad fortæller denne dom jer om forholdene i Myanmar?
- Hvilke menneskerettigheder bliver krænket i sagen og hvorfor?
- Hvorfor tror I, at Amnesty International har valgt at sætte fokus på denne sag?

2. TORTUR, MISHANDLING, GRUSOM, UMENNESKELIG ELLER VANÆRENDE BEHANDLING

- Diskuter, hvad følgende menneskerettigheder betyder: 'Retten til liv, frihed og personlig sikkerhed' og 'Ingen må torturere dig. Og ingen må udsætte dig for grusom, umenneskelig behandling eller straf'?
- Hvilke konsekvenser tror I, at det kan få for et menneske at blive udsat for tortur, mishandling, grusom, umenneskelig eller vanærende behandling?
- Er brugen af tortur nogle gange acceptabelt? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Undersøg, hvad Amnesty mener om tortur: Findes der situationer, hvor personer godt må udsættes for tortur? Hvorfor/hvorfor ikke?

3. TÆNK OVER ...

- Hvad undrer I jer over i denne sag?
- Hvad har I lært ud fra denne sag?
- Hvis I kunne spørge, sige eller skrive noget direkte til Sai Zaw, hvad ville det så være?

SAI ZAW THAIKE, MYANMAR:

QUESTIONS FOR DISCUSSION

Research and discuss the following questions in groups or with a group.

1. THE CASE

- Describe the case in your own words.
- Why was Sai Zaw Thaike arrested and put in prison? Who arrested him? What do you think about the punishment?
- Quick research: Which kind of country is Myanmar compared to Denmark?
- What does this court decision tell you about life in Myanmar?
- Which human rights are at stake in this case, and why?
- Why do you think Amnesty International has chosen to highlight this case?

2. TORTURE, BAD TREATMENT, CRUEL, INHUMAN OR SHAMEFUL TREATMENT

- Talk about what these human rights mean: “The right to life, freedom and personal safety” and “No one may torture you. No one may treat you in a cruel or inhumane way or punish you like that.”
- What can happen to a person who is tortured or treated in a cruel or inhumane way?
- Is torture ever okay? Why or why not?
- What does Amnesty think about torture? Are there situations where torture is allowed? Why or why not?

3. THINK ABOUT ...

- What questions do you have after reading about this case?
- What did you learn from this case?
- If you could speak or write to Sai Zaw, what would you say?

KRIGERNE FRA AMAZONAS, ECUADOR:

DISKUSSIONSSPØRGSMÅL

Undersøg og diskuter de følgende spørgsmål med din gruppe:

1. SELVE SAGEN

- Beskriv sagen med jeres egne ord: Hvad kæmper de 15 unge fra Amazonas imod, og hvordan påvirker problemet deres hverdag?
- Hvad er gasafbrændinger, og hvordan påvirker de lokalsamfundet i Amazonas?
- Hvad skete der udenfor Leonelas hjem i februar 2024, og hvorfor menes det at have en sammenhæng med aktivismen?
- Hvordan reagerede myndighederne i Ecuador på aktivisters situation?
- Hvilke menneskerettigheder er på spil i denne sag og hvorfor?
- Hvorfor tror I, at Amnesty International har valgt at sætte fokus på netop denne sag?

2. RETTEN TIL EN FAIR DOMSTOL

- Hvilke svære valg tror I, at de unge aktivister står overfor, når de gerne vil passe på deres lokalsamfund, men samtidig risikerer at komme i fare?
- Hvilke rettigheder synes I, de burde kunne få hjælp til at beskytte gennem en domstol?
- Hvorfor kan det mon være ekstra svært for unge i Amazonas at få retfærdighed, selvom menneskerettighederne siger, at de har ret til det?
- Hvordan tror I, deres liv ville se anderledes ud, hvis myndighederne faktisk sørgede for at beskytte deres rettigheder?

- Forestil jer, at I selv boede et sted, hvor jeres rettigheder ikke blev respekteret. Hvad ville I håbe, at en domstol kunne gøre for jer?
- Kan I komme i tanke om unge i Danmark eller andre lande, som har kæmpet for forandring og fået deres stemme hørt?
- Alle mennesker har ret til at gå til en domstol. Man har også ret til en advokat og til at få erstatning, hvis ens rettigheder ikke bliver respekteret. Hvad betyder det for jer?

3. TÆNK OVER ...

- Hvad kan vi lære af de ecuadorianske aktivister om mod og handlekraft?
- Hvordan kan man som ung få sin stemme hørt, hvis man vil ændre noget i sit eget lokalsamfund?
- Hvad har denne sag fået jer til at undre jer over?
- Hvad har I lært af denne sag?

THE WARRIORS FROM AMAZONAS, ECUADOR:

QUESTIONS FOR DISCUSSION

Research and discuss the following questions with your group::

1. THE CASE

- Describe the case in your own words: What are the 15 young people from the Amazon fighting against, and how does the problem affect their daily life?
- What are gas flares, and how do they affect the local communities in the Amazon?
- What happened outside Leonela's home in February 2024, and why is it believed to relate to activism?
- How did the authorities in Ecuador respond to the activists' situation?
- Which human rights are at stake in this case, and why?
- Why do you think Amnesty International has chosen to highlight this case?

- Imagine you lived in a place where your rights were not respected. What would you hope a court could do for you?
- Can you think of young people in Denmark or other countries who have fought for change and had their voices heard?
- All people have the right to go to court. They also have the right to a lawyer and to get compensation if their rights are not respected. What does this mean to you?

3. THINK ABOUT ...

- What can we learn from the Ecuadorian activists about courage and taking action?
- How can young people make their voices heard if they want to change something in their own community?
- What questions do you have after hearing this case?
- What did you learn from this case?

2. THE RIGHT TO A FAIR TRIAL

- What difficult choices do you think the young activists face when they want to protect their community, but at the same time risk being in danger?
- Which rights do you think they should be able to protect with the help of a court?
- Why do you think it can be especially hard for young people in the Amazon to get justice, even though human rights say they should have it?
- How do you think their lives would be different if the authorities really worked to protect their rights?

SONIA DAHMANI, TUNESIEN:

DISKUSSIONSPØRGSMÅL

Undersøg og diskuter de følgende spørgsmål med din gruppe:

1. SELVE SAGEN

- Beskriv sagen med jeres egne ord: Hvorfor og hvordan er Sonia blevet anholdt og fængslet?
- Hvilke menneskerettigheder bliver krænket i sagen om Sonia og hvorfor?
- Hvad siger sagen om ytringsfrihed i Tunesien?
- Hvorfor tror I, at Amnesty International har valgt at sætte fokus på netop denne sag?

2. ARTIKEL 9: "INGEN MÅ ANHOLDE ELLER TILBAGEHOLDE DIG VILKÅRLIGT, OG INGEN MÅ VILKÅRLIGT UDVISE DIG FRA SIT LAND."

- Hvad betyder det, at en anholdelse eller tilbageholdelse er vilkårlig?
- Hvordan hænger Sonias situation sammen med denne menneskerettighed?
- Hvorfor tror I, det er vigtigt at beskytte mennesker mod vilkårlig anholdelse og fængsling?
- Kan I komme i tanke om andre historiske eller aktuelle eksempler, hvor denne rettighed er blevet krænket?
- Hvad kan være konsekvenserne for både den enkelte person og samfundet, når denne rettighed ikke bliver respekteret?

3. YTRINGSFRIHED OG RETFÆRDIGHED

- Hvorfor tror I, at Sonia er blevet anholdt for at udtale sig offentligt?
- Hvad synes I om, at Sonia alligevel valgte at udtale sig på tv og radio, selvom hun risikerede straf?
- Ville I selv turde gøre det samme i hendes situation? Hvorfor/hvorfor ikke?

4. TÆNK OVER ...

- Hvad har denne sag fået jer til at undre jer over?
- Hvad har I lært af denne sag?
- Hvis I kunne sige eller skrive noget direkte til Sonia, hvad ville det så være?

SONIA DAHMANI, TUNESIA:

QUESTIONS FOR DISCUSSIONS

Talk about these questions with your group:

1. SELVE SAGEN

- Describe the case in your own words: Why and how has Sonia been arrested and imprisoned?
- Which human rights are being violated in Sonia's case, and why?
- What does this case say about freedom of expression in Tunisia?
- Why do you think Amnesty International has chosen to focus on this case?

2. ARTICLE 9: "NO ONE SHALL BE ARRESTED OR DETAINED ARBITRARILY AND NO ONE SHALL BE ARBITRARILY EXPELLED FROM THEIR COUNTRY."

- What does it mean that an arrest or detention is "arbitrary"?
- How does Sonia's situation connect to this human right?
- Why do you think it is important to protect people against arbitrary arrest and imprisonment?
- Can you think of other historical or current examples where this right has been violated?
- What can be the consequences for both the individual and society when this right is not respected?

3. FREEDOM OF EXPRESSION AND JUSTICE

- Why do you think Sonia was arrested for speaking publicly?
- What do you think about Sonia choosing to speak out on TV and radio even though she risked punishment?
- Would you dare to do the same in her situation? Why/why not?

4. TALK ABOUT ...

- What has this case made you wonder about?
- What have you learned from this case?
- If you could say or write something directly to Sonia, what would it be?

ELLINOR GUTTORM UTSI, NORGE:

DISKUSSIONSPØRGSMÅL

Undersøg og diskuter de følgende spørgsmål med din gruppe:

1. SELVE SAGEN

- Beskriv sagen med jeres egne ord: Hvad kæmper Ellinor og hendes samfund imod, og hvorfor er det vigtigt for deres hverdag?
- Hvad betyder rensdyrdrift for det samiske folk – både økonomisk, kulturelt og socialt?
- Hvilke konsekvenser kan store vindmølleparker få for rensdyrene og deres græsningsområder?
- Hvorfor kan man sige, at samerne bliver ramt dobbelt – både af klimaforandringer og af grøn energiudbygning?
- Hvilke menneskerettigheder er på spil i denne sag og hvorfor?
- Hvorfor tror I, at Amnesty International og andre organisationer har valgt at sætte fokus på netop denne sag?

2. OPRINDELIGE FOLK

- Ellinor tilhører et 'oprindeligt folk'. Hvad er 'oprindelige folk'? Kom med eksempler.
- Hvad tænker I om, at oprindelige folk har ret til særlig beskyttelse? Hvorfor?
- Hvorfor tror I, oprindelige folk har ret til særlig beskyttelse? Hvad kan gå tabt, hvis man ikke beskytter deres kultur og levevis?

3. RETTEN TIL IKKE AT FÅ SINE RETTIGHEDER FRATAGET

- Hvilke svære valg står Ellinor og de andre rensdyrhyrder overfor, når de både vil beskytte klimaet og deres egen livsform?
- Hvilke rettigheder synes I, de burde kunne få hjælp til at beskytte gennem en domstol?
- Hvorfor kan det være ekstra svært for oprindelige folk at få retfærdighed, selvom menneskerettighederne siger, at de har ret til det?
- Hvordan tror I, deres liv ville se anderledes ud, hvis staten Norge sørgede for at beskytte deres rettigheder?
- Alle mennesker har ret til, at deres rettigheder ikke bliver taget fra dem af stater, grupper eller enkeltpersoner. Hvad betyder det for jer?

4. TÆNK OVER ...

- Hvad har denne sag fået jer til at undre jer over?
- Hvad har I lært af denne sag?
- Hvis I kunne interviewe Ellinor, hvad ville I så spørge hende om?

ELLINOR GUTTORM UTSI, NORWAY:

QUESTIONS FOR DISCUSSIONS

Talk about these questions with your group:

1. THE CASE

- Tell the story in your own words: What are Ellinor and her community fighting against, and why does it matter for their daily lives?
- Why is reindeer herding important for the Sámi people – when it comes to income, culture and community?
- Which problems can big wind farms cause for reindeer and their grazing land?
- Why can we say the Sámi are “hit twice” – both by climate change and by the building of green energy projects?
- Which human rights are involved in this case, and why?
- Why do you think Amnesty International and other groups want to focus on this case?

2. INDIGENOUS PEOPLE

- Ellinor belongs to an “Indigenous People.” What are “Indigenous Peoples”? Give some examples.
- What do you think about the fact that indigenous peoples have the right to special protection? Why?
- Why do you think indigenous peoples have the right to special protection? What might be lost if their culture and way of life are not protected?

3. THE RIGHT TO KEEP YOUR RIGHTS

- What hard choices do Ellinor and the other herders face if they want to protect the climate but also keep their way of life?
- Which rights do you think they should be able to defend in court?
- Why is it often extra difficult for Indigenous Peoples to get justice, even though human rights say they should?
- How might their lives be different if the Norwegian government fully protected their rights?
- Everyone has the right not to have their rights taken away by states, groups, or individuals (Article 30). What does that mean to you in your life?

4. THINK ABOUT ...

- What questions have this case made you think about?
- What have you learned from this case?
- If you could interview Ellinor, what would you ask her?

EVALUERING TÆNKESKRIVNING

Du skal nu evaluere på, hvad du tager med dig fra Skriv for Liv-forløbet. Fuldfør sætningerne og tænkeskriv (stavning og kommaer er ikke så vigtige her):

1. Noget nyt, jeg har lært ...

2. Det undrede mig, at ...

3. Jeg forstår stadig ikke, at...

4. Sagen, der gjorde størst indtryk på mig, var... Fordi ...

5. Noget, jeg stadig tænker over ...

6. Noget, jeg er stolt af i min indsats ...

7. Hvordan kan jeg bruge det, jeg har lært, i andre fag?

Du og dine venner fra klassen går rundt nede på stranden. Solen skinner. Det er en af årets første virkelig lækre, varme dage. Havet sender kun små bølger ind på stranden, som nærmest bare lige når at slikke småstenene i kanten, inden det skvulper tilbage. Flere af jer har smidt en del af tøjjet. Din ven siger:

“Ej, skal vi ikke bare bade i undertøj? Det her er da for lækkert!”

I bliver hurtig enige om, at det er verdens bedste idé.

Du spæner ud i havet. Det føles svalende mod huden. Og du dykker helt ned under vandet, tager et par svømmetag og laver en masse benspark, så du pisker vandet op. I svømmer et stykke ud og hen langs stranden. Pludselig lugter det helt vildt dårligt. I går op.

På stranden ligger der masser af døde fisk. Og også en død sæl.

Det lugter så forfærdeligt, at I skynder jer væk og hjem.

Da du kommer hjem, fortæller du det til dine forældre. Din mor siger:

“Det lyder da for langt ude. Fabrikken blev dømt for flere år siden, fordi de netop udledte en masse giftigt affald i havet. Det kan da virkelig ikke passe, at de stadig gør det?!”

Næste dag mødes du med dine venner. Deres forældre har sagt noget af det samme. I bliver enige om at undersøge det lidt nærmere.

I går hen til stedet med de stinkende fisk igen. Og i stedet for at vende om følger I sporet af døde fisk. For enden ligger den store kemikaliefabrik.

I går op til fabrikken og ind i receptionen. Her spørger I, om de kender noget til de døde fisk. Receptionisten ryster på hovedet og siger, at hun ikke kan hjælpe jer. Da I er på vej til at gå, ser I en fra klassens forældre. Han ligner en, der bestemmer noget. Du spørger:

“Kender I noget til de døde fisk nede ved havet? Det ser ud til, at sporet ender her?”

Han beder jer om at blande jer udenom. “Det er voksensager, som børn ikke skal bekymre sig om,” siger han.

Han virker gal. Stemningen er ubehagelig. I går.

Bagefter bliver I enige om, at det bare ikke er ok. I går ned til den lokale avis, hvor en af jeres forældres venner arbejder. Hun er megainteresseret. I bliver enige om at tage ud og vise det stinkende spor. I bliver interviewet, og der bliver taget billeder.

Næste dag er historien i avisen. Fabrikken bliver meldt til politiet af en lokal naturforening.

I skolen snakker I med jeres samfundsfagslærer om det. Han spørger, hvad I har lyst til at gøre.

En siger: “Vi kan ikke stoppe nu. Når nu de er sure, er det fordi, de er bange. Jeg tror, at vi har fundet ud af noget, som de gerne vil skjule.”

I bliver enige om at lave en demo uden for fabrikken. Efter skole tager I derhen med bannere.

Her står: “Stop svineriet!”. I har også tegnet fabrikens ejer som en gris.

Efter en times tid kommer der vagter ud. De skubber jer væk. Det føles ikke rart.

Næste dag står I der igen. Vagterne skubber jer ud igen. Det fortsætter I med i månedsvis. Fabrikken bliver igen dømt i retten for at have brudt miljøloven. Men de døde fisk skyller stadig op på stranden.

En dag, da du står op, stinker det helt vildt i jeres hus. Et af jeres vinduer er blevet slået i stykker, og der ligger en død fisk i jeres stue. Du tekster med det samme til resten af gruppen. Alle har modtaget en død, stinkende fisk.

Du og dine venners familie bliver enige om at ringe til politiet.

Her får I at vide, at det nok er bedst, at I stopper med at protestere.

